

Yhteydenottopyyntö

Tätä kirjaa tehdessäni olen saanut kokea monta yllättävää ja koskettavaa löytöä. Vuosikymmeniä kadoksissa olleita nuotteja on löytynyt vanhoista arkistoista, nuottikansioista ja ihmisten kodeista. Jokainen löytö on ollut minulle arvokas pala isäni, Jorma Salmivuoren, elämäntyötä ja musiikillista perintöä.

Uskon, että jossakin saattaa edelleen olla hänen sävellyksiään, nuottejaan, käsikirjoituksiaan, valokuviaan tai äänitteitään, joiden olemassaolosta en vielä tiedä. Ehkä jokin nuotti lepää yhä vanhan pianon penkissä, piirongin laatikossa tai unohtuneen nuottikansion välissä.

Jos sinulla on hallussasi Jorma Salmivuoren musiikkiin tai elämään liittyvää aineistoa, muistoja tai tietoja, kuulisin niistä suurella ilolla. Otan myös kiitollisena vastaan mahdolliset täydennykset ja asiakorjaukset tämän kirjan sisältöön.

Jokainen uusi tieto ja löytö auttaa säilyttämään palan suomalaista ja lappilaista musiikkihistoriaa tuleville sukupolville.

Eeva Salmivuori-Gopaul

sähköposti: eevagopaul@gmail.com

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Viro

Ulkoasu ja taitto: Mikko Talso

© 2026 Eeva Salmivuori-Gopaul

ISBN 979-8-234-15929-8

SISÄLTÖ

HISTORIIKKI:

Esipuheet	5
Vanhempien perintö	9
• Äidinisä – Herman Oskar Mäkelä	11
Jorma Uolevi Salmivuori	13
• Lapsuus Kestilässä	13
• Salmivuoren perheen surut ja sota-aika	14
• Opiskelut ja opettajana Kemijärvellä	14
• Opettajana Rovaniemen maalaiskunnassa	14
• Muurola ja paikalliset opettajat	16
• Opettaja ja säveltäjä	17
• Aluksi sävelsin ilokseni	18
• Muurolan Etappitien muistomerkki ja kaksi arvoituksellista laulua	20
Sanoittajat ja kirjalliset kumppanit	21
• Yrjö Keränen	21
• Kalle Luotonen	25
• Olavi Tissari	30
• Sirkka Tuomikoski	32
• Maija-Liisa Isojärvi	36
• Annikki Kariniemi	38
• Annikki Pahtaja	41
• Nanny ja Kaarle Rantamäki	43
• Anu Kaipainen	45
• Jussi Niilekselä	46
Oskari Salmivuoren kuorosävellykset	49
Jorma U. Salmivuoren yksittäiset sovitukset	49
Sauli Rantamäki, kuvittaja ja graafikko	50
Jälkipuhe	51
Valokuvia	53
Säveltämättömät runot	54

NUOTIT:

Sanat ja sävel: Jorma U. Salmivuori:	
• Kevättä Lapissa	60
• Lausumattoman sanan matka	62
Tuntematon:	
• Niin se on	64
• Nyt minä astelen	66
Sanat: Yrjö Keränen:	
• Oli kaikki niin kaunista kerran	68
• Nuoruusmuisto (sekakuorolle)	70
• Joulukuun kuudes	72
• Taas on tullut joulu (soolo ja piano)	74
• Taas on tullut joulu (sekakuorolle)	76
• Pieni laulu joululle	77
• Rakkauden ja rauhan juhlanä	78
• Kantaatti Kemijoelle	80 - 85
Sanat: Kalle Luotonen	
• Olen nelikymmenvuotias nainen	88
• Laulu Sipirjan lapsista (Rovaniemen teatterin esitys)	90 - 98
• Tabut (Lahden teatterin esitys)	100 - 118
Sanat: Olavi Tissari	
• Kalamies	120
• Rakentajan ralli	121
• Vanha musikanntti	122
• Kaunen lauluni	123
• Lillukka	124
• Kaljupäitten marssi	125
• Meksikolainen balladi	126
• Inarin Annikki	127
• In Memoriam Olavi Virta	128

Sanat: Sirkka Tuomikoski

- Hillanmaan laulu 130
- Pohjoisen laulu 131
- Kevään valkea kukka 132
- Lapsuuteni maisema 133
- Meren ja maan kehto 134
- Rauhaa kaipaa koko maa 135
- Unilaulu lapsen vuonna 1979 136
- Vanha kynttilänjalka 137

Sanat: Maija-Liisa Isojärvi

- Tanelin taiat, Rovaniemen
teatteri 1980 140 - 149
- Lassi Louhikäärme 1983 150 - 161

Sanat: Annikki Kariniemi (kantaatti)

- 1. Vanha kirkko 164
- 2. Sota - Hävitys 166
- 3. Rauniot - Lupaus 170
- 4. Uusi kirkko 171
- 5. Kiitosvirsi 172

Sanat: Annikki Pahtaja (kantaatti)

- 1. Kotiseutu 174
- 2. Alttarikuvia 176
- 3. Seurakunnan yhteydessä 178

Sanat: Kaarle Rantamäki

- Laulu Lappajärvellä 182

Sanat: Anu Kaipainen

- Arkkienkeli Oulussa
(teatteriesitys 1974) 186 - 194

Sanat: Jussi Niilekselä

- Hei elämää, eikä mitään kipuelämää
(teatteriesitys 1975) 196 - 208

Oskar Salmivuoren kuorosävellykset

- Nuoren haudalla (sekakuorolle) 210
- Nuoren haudalla 2. versio (seka-
kuorolle) 211

Jorma U. Salmivuoren yksittäiset sävellykset

ja sovitukset

- Nukkekaverit 214
- Laulu Kemijoelle (kuorolle) 215
- Joulu tunturissa 216
- Sydän 218
- Syvyydestä (sekakuoro) 219
- Syvyydestä (soolo) 220
- Suru 221
- Milloin muistelet minua 222
- Tornion maa (kuorolle) 224
- Vägen till kärlekens Paradis 226
- Hirvimiesten marssi 227

Resumé in English: Jorma Salmivuori - Melodies

- from the Heart of Lapland 229

ESIPUHEET

Vuosikymmeniä sitten isäni Jorma Salmivuori tunnettiin Rovaniemellä opettajana, kuoronjohtajana ja säveltäjänä. Hänen elämänsä kaari ulottui Kestilän kanttorikodista sodanjälkeisen Suomen jälle-
leenrakennuksen vuosiin, opettajantyöhön Rovaniemen maalaiskunnassa sekä teattereihin, kirkkoihin, kouluihin ja juhlasaleihin ympäri Suomen. Hänen työnsä ei rakentunut julkisen tunnustuksen tavoittelulle, vaan hiljaiselle kutsumukselle palvella yhteisöä musiikin kautta. Hän oli vaatimaton mies, joka teki työnsä suuremmin siitä puhumatta.

Kuten useimpien ihmisten elämässä, myös Jorma Salmivuoren elämään mahtui ristiriitoja, vaikeita vaiheita ja keskeneräisyyttä. Tämä kirja keskittyy kuitenkin siihen musiikilliseen ja kulttuuriseen perintöön, jonka hän jätti jälkeensä.

Salmivuoren sävellykset syntyivät aina tiettyyn tarpeeseen tai tilanteeseen: koulun juhlaan, seurakunnan merkkivuoteen, teatteriesitykseen tai paikalliseen tapahtumaan. Ne eivät olleet irrallisia taideteoksia, vaan osa yhteistä elämää ja yhteisiä kokemuksia. Tässä hän jatkoi suomalaista kanttori- ja opettajaperinnettä, jossa musiikin tehtävänä oli tuoda ihmiset yhteen.

Tämän nuottikirjan tekemisen tarkoitus ei kuitenkaan ole yksinomaan isäni elämäntyön kunnioittaminen. Näiden sivujen laulut ovat syntyneet yhteisestä luovuudesta, jossa säveltäjä, runoilija, kirjailija, dramaturgi, ohjaaja ja esittäjät ovat kukin jättäneet niihin oman

jälkensä. Ilman vahvaa runoa tai koskettavaa tekstiä ei synny myöskään hyvää laulua. Kirja ei pyri rakentamaan sankaritarinaa eikä muuttamaan historiaa, vaan tallentamaan yhden osan Lapin kulttuuriperintöä – verkoston ihmisiä, joiden työ ja taide rikastuttivat pohjoisen elämää vuosikymmenten ajan.

Jorma Salmivuoren sävellyksissä kohtaavat pohjoinen luonto, hengellinen perinne, kotiseuturakkaus ja sodanjälkeisen sukupolven kokemus. Ne syntyivät etupäässä lappilaisten kirjailijoiden ja runoilijoiden teksteihin mm.:

- Yrjö Keränen, opettaja, runoilija
- Kalle Luotonen, kirjailija, runoilija, näyttelijä, dramaturgi
- Olavi Tissari, opettaja, runoilija, säveltäjä, laulaja
- Annikki Kariniemi, opettaja, kirjailija
- Annikki Pahtaja, runoilija
- Sirkka Tuomikoski, poliisivirkailija, runoilija
- Timo K. Mukka, kirjailija
- Anu Kaipainen, suomen kielen opettaja, kirjailija,
- Jussi Niilekselä, TV-ohjaaja, tuottaja, käsikirjoittaja
- Maija-Liisa Isojärvi, opettaja, kirjailija, kääntäjä
- Kaisa-Marja Vuonnala, opettaja, laulaja
- Kaarle Rantamäki, opettaja, kirjailija, runoilija
- Nanny Rantamäki, opettaja, kirjailija, runoilija, sotalotta
- Niilo Vesikko, opettaja, runoilija

Jorma Salmivuori sävelsi seuraaviin teatteriesityksiin:

- Vakoilijoita Bel-Marssissa, satunäytelmä, käsikirjoitus Reijo Malm (n.1970 Rovaniemellä)
- Välilasku Venukseen eli menevät miehet ja tulevat naiset, minikabaree, käsikirjoitus Kalle Luotonen (Suopunki-ryhmä Rovaniemi 1970)
- Pohjoisen Postimies, minikabaree, käsikirjoitus Kalle Luotonen (Suopunki-ryhmä Rovaniemi 1970)
- Laulu Sipirjan Lapsista (Rovaniemen Teatteri 1971), Timo Mukan kirjaan perustuva näytelmä, jonka näytelmäkäsikirjoituksen ja laulujen sanoitukset teki Kalle Luotonen. Teatteriesitys myös nauhoitettiin TV:lle. (lauluista on olemassa YLE-kantanauhat sekä itse TV-näytelmänauhoitus)
- Arkkienkeli Oulussa (Oulun Teatteri 1974), Anu Kaipaisen kirjaan ja teatterikäsikirjoitukseen perustuva näytelmä
- Hei Elämää, eikä mitään kituelämää (Rovaniemen Teatterin vihkiäisnäytelmä 1975), Jussi Niilekselän käsikirjoitus
- Tabut (Lahden Teatteri 1978), Margareta Keskitalon kirjaan perustuva näytelmä, jonka näytelmäkäsikirjoituksen ja laulujen sanoitukset teki Kalle Luotonen.
- Tanelin Taiat (Rovaniemen Teatteri 1980), Maija-Liisa Isojärven käsikirjoitus
- Lassi Louhikäärme (Rovaniemen Teatteri 1983), Maija-Liisa Isojärven käsikirjoitus
- Kanarouva Kaakerros ja muita nukkenäytelmiä, Nanni Rantamäki 1989

Kirjaa kootessani olen saanut tukea monilta tahoilta, sanoittajien perillisiltä, muusikoilta, kuorolaisilta, teatterintekijöiltä, arkistoilta ja ystäviltä, jotka ovat jakanee muistojaan joko isästäni tai hänen sanoittajistaan. Sydämeni pohjasta kiitän seuraavia tärkeitä tukihenkilöitä:

- Elina Juusola, tutkija, kirjailija ja perheystävä
- Eemeli Hakoköngäs, tutkija, yliopistolehtori, Helsingin yliopisto
- Elsa ja Jyrki Keränen, Yrjö Keräsen perikunta
- Aino Isojärvi, FT, yliopistolehtori, elokuvatutkija, Maija-Liisa Isojärven perikunta

- Jussi ja Inari Tuomikoski, Sirkka Tuomikosken perikunta
- Virpi Kariniemi, Annikki Kariniemen perikunta
- Koottu ja Antti Isometsä, Ala-Kemijoen opettajakuoron jäseniä
- Tommi Lainkari, Lainkarin tanssiyhtye
- Mari Ekman, Rovaniemen kirjaston Lappi-osasto
- Mika Vainio, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry
- Maaret Storgårds, Musiikkiarkisto-Music Archive Finland
- Tuomas Lampela, muusikko, musiikinopettaja Pop & Jazz Konservatorio Lappia
- Matti Björninen, luontokuvaaja, Kuva-Väylä
- Mikko Talso, kirjan taitto, oikoluku ja visuaalinen toteutus

Tuomas Lampelalle kuuluvat mitä lämpimimmät ja syvimmit kiitokseni siitä korvaamattomasta työstä, jonka hän teki Laulu Sipirjan lapsista -sävellysten tallentamisessa Yleisradion vuoden 1973 kantanauhoituksesta. Ilman hänen apuaan tämän teoksen palauttaminen osaksi suomalaista kulttuuriperintöä ei olisi ollut mahdollista, sillä laulujen nuotit ovat olleet kadoksissa lähes 50 vuotta. Vuosikymmeniä kadoksissa olleet nuotit ovat hänen ansiostaan jälleen olemassa osana Lapin kulttuurihistoriaa. Ilman hänen osaamistaan, kärsivällisyyttään ja ystävällisyyttään tämä kirja olisi jäänyt merkittävällä tavalla keskeneräiseksi.

Erityiskiitos Mikko Talsolle, joka näki tämän aineiston mahdollisuudet ja auttoi minua muuttamaan arkistolaatikoihin kertyneet nuotit, valokuvat ja muistot kirjaksi. Hänen kärsivällisyytensä, tarkkuutensa ja luova näkemyksensä ovat olleet korvaamattomia tämän teoksen syntymisessä.

Musiikki oli isälleni palvelutehtävä. Se oli hänen tapansa olla osa maailmaa – ja tehdä siitä hieman valoisampi.

Eeva Salmivuori-Gopaul

Kesäkuun 30. päivänä, 2026

Waterloo, SC, USA, 2026

JORMA UOLEVI SALMIVUORI (1929-2022)

Lapsuus Kestilässä

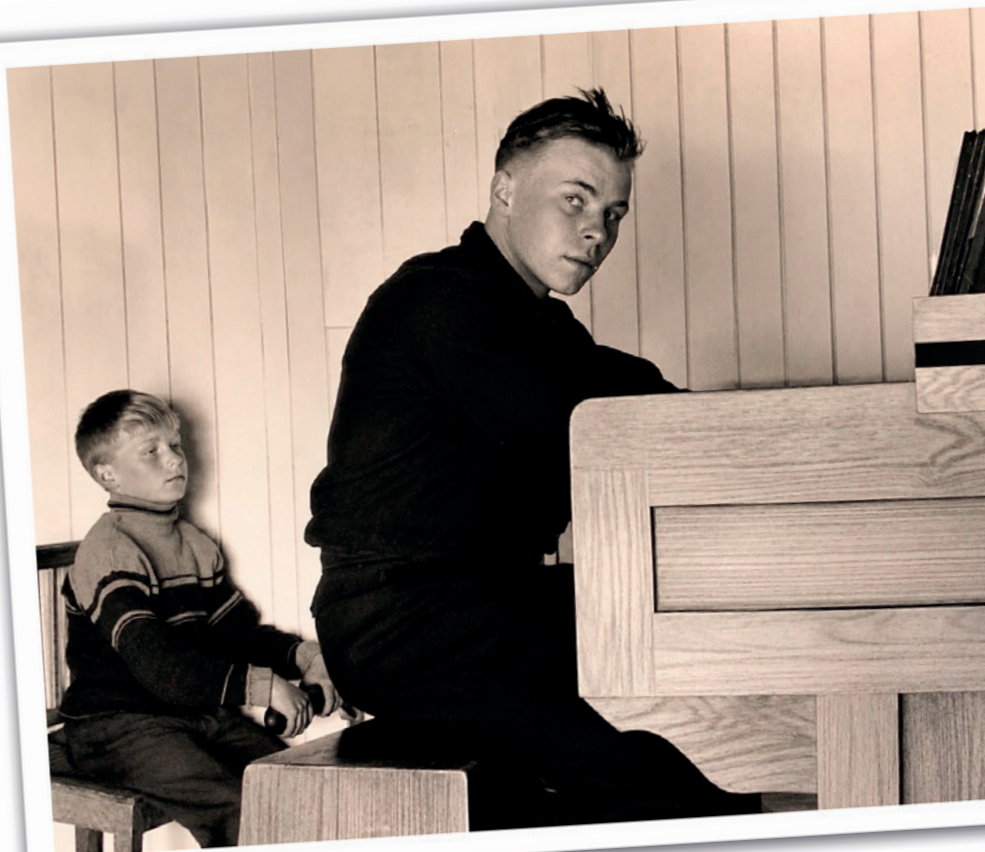
Pappilan ja kanttorilan lapset eivät olleet tavallisia kylälapsia. Tämä merkitsi, että Jorman lapsuudessa yhdistyivät sekä kirkollinen auktoriteetti että musiikillinen lahjakkuus.

Jorma Uolevi Salmivuori syntyi vuonna 1929 nuorimmaisena Kestilän kanttorilaan Oivan, Annikin ja Tertun pikkuveljeksi. Nuorimmainen on usein tarkkailija – hän kuuntelee ennen kuin puhuu. Tämä kuuntelemisen herkkyys on ehkä ensimmäinen säveltäjän lahja.

Jorma Salmivuori oli musiikin ihmelapsi, luonnonlahjakkuus ja täysin itseoppinut musiikissa lukuun ottamatta isä Oskarin pianonsoiton opetusta. Hänen elämässään musiikki näytteli merkittävää osaa siitä lähtien, kun hän pystyi kiipeämään isänsä, kanttoriurkuri Oskari Salmivuoren pianon ääreen. Kestilän kanttorin talossa soi aina. Ja niin Jorma kaksivuotiaana kipusi isän pianotuolille ja teki oman valssinsa, jonka isä-Oskari kirjoitti muistiin.

Kun tarkastellaan Jorman varhaisvuosia, on mahdotonta erottaa hänen lapsuuttaan Kestilän pappilan ja kanttorilan maailmasta. Ne eivät olleet vain rakennuksia – ne olivat arvojärjestelmä, äänimaisema ja sosiaalinen verkosto, joka muovasi hänen identiteettiään.

Jorma kasvoi ympäristössä, jossa musiikki ei ollut harrastus vaan tehtävä. Virret, kuoroteokset ja juhla-

Jorma isovelji Oivan kanssa Kestilän kirkon uruissa.

kantaatit kuuluivat arkeen, ja hengellinen vakavuus yhdistyi esteettiseen kokemukseen.

Jorma Uolevi Salmivuori koki koko elämänsä ajan voimakasta esiintymisjännitystä. Se ei ollut tavallista lievää hermostuneisuutta vaan syvää, kehollista jännitystä, joka saattoi tehdä esiintymisestä henkisesti raskasta. Virhe ei ollut vain virhe – se oli julkinen epäonnistuminen. Esiintyminen ei ollut hänelle nautinnon näyttämö – se oli tehtävä. Hän itse selitti sen yksinkertaisesti: hän joutui jo pienestä lapsesta esiintymään, eikä virheitä saanut tapahtua.

LAULU SIPIRJAN LAPSISTA

Perustuu Timo K. Mukan samannimiseen romaaniin

Kantaesitys Rovaniemen teatterissa 25.3.1972

Näytelmäkäsikirjoitus ja laulujen sanat:

Kalle Luotonen

Sävellykset:

Jorma Salmivuori

Nuotinnos YLE:n kantaneuvojen pohjalta:

Tuomas Lampela

1. Kun Jumala Sipirjan loi

Marssi

D B $\flat$ A D A D D A D Hm C $\sharp$ m7-5 F $\sharp$ 7

1. Kun Ju-ma-la Si-pir-jan loi, hän jo-en sen ran-taan toi. Ja po-lun pol-ki

Hm F $\sharp$ 7 Hm E7 A A sus A D B $\flat$ 1.-5. 6.
D A7 D

o-hit-se sen, näin tie-dok-si toi jo-kai-sen: Py-säh-dy, vaan ä-lä jää. Mi-ten jää.

2. Miten kieltäsi ymmärtävät,
mykät, sokeat, kädettömät.
Sydämen tilalla sitkas liha,
vieraaksi jää joka piha.
Pysähdy, vaan älä jää.

5. Yön tunteina, kun vaivun uneen,
saan silmiini tuon tapahtuneen,
Joka kerran oli todellisuutta,
se joillekin voi olla uutta.
Pysähdy, vaan älä jää.

3. Kuin eläintä sua kohdellaan,
matkitaan ja nauretaan.
Ja mentyäsi on sanottuna;
tuollainen ja niin ruma.
Pysähdy, vaan älä jää.

6. Tass tulkaa sipirjalaiset,
vanhukset, miehet ja naiset.
Teidän taakse elämä jää,
vaan mikä on tärkeämpää.
Pysähdy, vaan älä jää.

4. Lapset syntyvät, kasvavat,
vanhenevat ja kuolevat.
Pois lähtevät poikkeuksetta,
ei jäljelle jää osoitetta.
Pysähdy, vaan älä jää.

2. Mäkiniskan Eilan evakkoonlähtölaulu

Tempo di valse

Rubato

Fmaj7 E7 Am Am Am/G F

Jon - ne - kin läh - den, ei var - muut - ta

E G G7 C Am Dm

min - ne. Ta - kai - sin tu - len, vai jään - kö sin - ne. Voin - ko pa - la - ta,

Am Dm Am Am/G F E

on - ko mi - hin tul - la. Mil - loin, mi - ten, mi - hin? Mon - ta ky - sy - mys - tä mul - la.

Marssin tapaan

Am Am/G Fmaj7 E F Am Hm7-5 3 E7

Uut - ta e - lä-mää kan - ta - en mi-nun kaik - ki jä - tet - tä - vä on. Ko - ti - ni jä - tet - tä - vä

rit. *a tempo* *rit.*

Am Am/G F Dm H7 E7 Am G H7 E

vi-hol-li-sen tul - la ja rau - has-sa an-taa teh-dä teh - tä - vän - sä: kyl - vää kra-naat-tin-sa rak-kau-te-ni vir - taan.

Lempeästi

Am Bb Am G C

Si-nun lin - tu tur - haa lau - laa on, saat vas - teek-si ki-rouk - sen. Tur-haan

Hm7-5 E7 Am Am/G F E Am

kuk - ka au - kai - set ku - kin - non, nä - et ih - mi - sen a - len - nuk - sen. O - let

Marssin tapaan

C F C Dm G C

tur - haan nur - mik - ko peh - moi - nen, si - nä ve - ren vä - ri - sek - si vaih - dut. Ja

Lempeästi

Dm E Am 2x rit. Hm7-5 E7 1. Am 2. Am

kyy - nel ih - mi-sen i - lon ja su - run pois jäl - jen jää - mät-tä haih - tuu. O - let haih - tuu.